

HISTORIIKKI

MONTA ON TUKKA TUULTA NÄHNYT

Pohjois-Karjalan äidinkielenopettajat ry:n historiikki

1969 - 1999

Kolmekymmenvuotiaan yhdistyksen voinee sijoittaa ikäakselilla keskikohdasta hiukan lyhyempään päin. Aikakäsityksestä riippumatta Pohjois-Karjalan äidinkielenopettajat ry:n alkutoiminnassa mukana olleilla on asiakirjojen täydennykseksi kohtalaisen tai suhteellisen selviä muistikuvia tuolta ajalta. Unohduksen pölyn kokonaan peittämää on vain pieni osa alkutaivalta.

Yhdistys perustetaan

Yhdistyksen perustamisella oli kolme ponninta. Äidinkielenopettajien aluekerho oli luonteva pohja. Osittain valmistautumista koululaitoksen muuttumisen vaatimaan edunvalvontaan oli valtakunnallinen trendi virallistaa aineenopettajien aluekerhot yhdistyksiksi. Täkäläinen kerhomme oli ripeänä maan ensimmäisten joukossa. ÄOL oli luonnollisesti tukemassa jäsenistönsä tiivistäytymistä. Säännötkin olivat tätä kautta periaatteessa valmiina. Valmiit ainekset tarvitsevat vielä hallintaanottajan. Tämä kolmas elementti oli Joensuun lyseon lehtori Veli Kuivalainen, joka hoiti kulun pykäläviidakon halki. Ja niinpä 20. maaliskuuta 1969 pidettiin kokous, jossa päätettiin, että "Pohjois-Karjalan äidinkielen opettajien kerho - - tulisi toimimaan Pohjois-Karjalan äidinkielen opettajat ry. -nimisenä". Kotipaikaksi sanotaan säännöissä Joensuun kaupunki ja toimialueeksi Pohjois-Karjalan lääni.

Mukana olleet 18 lääniläistä muistavat varmaan asiallisen innostuneen tunnelman. Muistavatko kokouksen puheenjohtajankin valinnan? Tehtävä lankesi luonnostaan yliopettaja Heljä Kauhaselle, olihan hän ollut 60-luvun kerhon liikkeelle kannustanut voima. Yhdistyksen puheenjohtajan valinta oli samoin luonnollinen jatkumo: nokkamieheksi äänestettiin paperiruljanssiin perehtynyt Veli Kuivalainen. Varapuheenjohtajaksi valittiin Pentti Ala-Nissilä ja sihteeriksi Liisa Hyvönen. Näiden joensuulaislehtorien joukkoon maakunnan näkökulmaa toivat hallituksen muut jäsenet Outokummusta, Liperistä ja Ilomantsista (Paavo Brandt, Irma Noponen ja Eija Raappana).

Perustamisasiakirjoista seuraava arkistoituna säilynyt dokumentti on vuosikokouksen pöytäkirja lokakuulta 1972. Tallenne on painojäljeltään selkeästi luettava toisin kuin joidenkin vuosien spriimonistuskoneen jäljen katoavaisuudesta muistuttavat yhdistyksen paperit. Asiakirja kertoo yhdistyksen puheenjohtajana toimiva Seppo

Knuutisen ja 20 markan per hallituksen kokous olevan kohtuullinen korvaus hänen "yhdistyksen hyväksi kuluttamastaan ajasta ja energiasta". Sihteerin työ takserattiin 30 markan arvoiseksi. Jäsenmaksu pysytteli jämäptisti 10 markkana. Seppo Knuutinen tuli tutuksi yhdistyksen kokouksissa käymättömillekin äidinkielenopettajille 70-luvun lääninkouluttajana, ja vuosikokouksen pöytäkirja ilmoittaa hänet valitun ÄOL:n neuvottelukuntaan.

Ensimmäisenä kymmenvuotiskautena puheenjohtajan toimessa on ollut tasa-arvoisesti kolme naista ja kolme miestä. Vuonna 1974 aloitti joensuulainen Martta Hytönen kaksivuotiskautena. Häntä seurasi jakson kolmas mies, Eino Tanskanen Pyhäselästä. Vuorossa v. 1977 oli toinen nainen, Aino Kuittinen, ja kahden vuoden päästä jälleen joensuulainen, Marja Knuutinen, jonka vuoro kesti kaksi kautta. Kuten Seppo, myös Marja Knuutinen istutettiin Helsingin-junaan eli ÄOL:n neuvottelukuntaan.

Sihteereinä olivat Liisa Hyvösen jälkeen aikajärjestyksessä Martta Hytönen, Irja Airaksinen, Maija Leinonen ja Marja Kokkonen.

Yhdistystä edustamassa ÄOL:n neuvottelukunnan jäsenenä kävivät jo mainittujen lisäksi Heljä Kauhanen ja Pirjo-Liisa Vatanen.

Ammattiin liittyvää toimintaa

Ylioppilaskirjoitukset

Yhdistyksen tarkoitus, yhdyssiteenä toimiminen ja ammattitaidon edistäminen sekä yhteisten etujen ajaminen, oli ollut kerhonkin tähtäimessä. Siispä aloittajan ja jatkajan toimet solmiutuivat yhteisiksi loimilangoiksi. Säännöllisimmin jo kerholaiset olivat kerääntyneet ylioppilaskirjoitusten ikuisuusksymysten ääreen, kuten muissakin aluekerhoissa oli tapana. Aineiden arvostelu- ja otsikkokeskusteluista muistettakoon paikallisvärin vuoksi klassinen tapaus, jossa otsikko Vaaran viehäytys (v. 1965) kirjoitti ilomantsilaiskokelaan kuvailemaan kotiseutunsa yläviä maisemia. Tämä opettajan puoltama tulkinta voitti tutkintalautakunnassakin yksiselitteisyyden vaatimuksen.

Mutkaton ei ollut keväällä 1970 alkanut ylioppilaskokeen uusi suorituskäytäntö, jonka mukaan aineita kirjoitettiin abien kahden viimeisen kouluviikon maanantaina. Yhdistyksen puolesta lähetettiin ÄOL:lle kirjelmä, jossa osoitettiin aikaisen ajankohdan hankaluuksia. – Muiden kirjallisten kokeiden yhteyteen äidinkielen palautti lukion kurssimuotoisuus.

Suunnittelua

Vuosikymmenen vaihteessa harjoiteltiin yhdessä hyödyllistä taitoa: lukuvuoden tuntisisältöjen suunnittelua. Auskultantiaikansa oppikoulukäytänteisiin tukeutuva opettaja tuli ihmetelleeksi, miksi ei pitkän aikavälin suunnittelua aiemmin ollut yleisesti tehty tai hän ei itse ollut hoksannut tehdä.

Maakuntakirjasto

Yhteydet toiminta-alueen kanssa olivat luonnollisista syistä Joensuu-keskeisiä. Työkumppaneistamme maakuntakirjasto oli tosin nimensä veroinen ulottaessaan materiaalinlainausapunsa reunimmaisiiin kuntiin saakka. Kirjasarjapaketit kulkivat enimmäkseen linja-autorahtina koulujen käyttöön. Olihan kuukauden lainausajan päätyttyä joskus kiirettä ja huolta saada huolettomimmilta oppilailta kirjat ajoissa takaisin ja opettajan muistaa itse toimittaa paketit kirjastoon tai seuraavalle lainaajalle. Kerhosta tämä pakkaustyö oli jo alkanut; maakuntakirjastoyhteistyössä täkäläiset opettajat kuuluivat maan ensimmäisiin.

Yhdistyksen rooli lainaajien edustuselimenä kiinteytyi, kun vuonna 1976 työryhmä Heljä Kauhanen, Matti Kautonen ja Pirjo-Liisa Vatanen alkoi huolehtia tästä sektorista. Vuoden kuluttua todettiin, että ainakin lukioiden oheislukemistopalvelut pysyvät ennallaan ja yhdistyksen toiveita kirjasarjojen hankinnoissa on otettu huomioon. Kiitokset osoitetaan myös kirjastojohtaja Ilmi Järvelinille, joka myötämielisesti otti huomioon opettajien pyrkimykset.

Voinee todeta, että elettiin vielä kaunokirjallisuuden lukemisen lihavia vuosia. Olkoonkin osittain pakkosyöttöä, mutta näin saatiin koko luokalle nenän alle Rautatie tai Juhannustanssit. Kun lainauskäytäntö päättyi 1980-luvulla, maalaisopettajat jäivät levittelemään käsiään, sillä sarjat jaettiin Joensuun kouluihin.

Opetusmonistepalvelu

Koska kirjojen ohella monisteet kuuluvat lehtorien leipätyöhön, yhdistys osallistui varastojen kartuttamiseen kokoamalla opettajilta kirjallisuudenkäsittelysuunnitelmia. Vuonna 1975 neljän hengen työryhmä - Martta Hytönen, Marjatta Ikonen, Seppo Knuutinen ja Maire Tsutsunen - saattoi esitellä sadan monisteen paketin. Siitä yhdistys sai tuloja kyseisen vuoden aikana yli 300 markkaa; paketti maksoi 5 markkaa. Nippuun liittyvä kirjavihjelista muotoutui näiden kokeiltujen käsittelyjen pohjalta. Heljä Kauhasen laatima kirjaluetelo oli myös koulujen kirjahankinnoista päättävien apuna.

Yhteydet korkeakouluun

Yhteydet Joensuun vastaperustettuun korkeakouluun solmittiin vuosikymmenen puolivälissä. Suomen kielen laitoksen toimintaa esitteli tammikuussa 1975 professori Alpo Räisänen. Suomen opiskelijat ja opettajat keskustelivat yhteistuumin tutkintovaatimuksista ja niiden vastaavuudesta opettajan työssä tarvittavien tietojen kanssa. Kolmen vuoden päästä oli tilaisuus osallistua suurimuotoisempaan akateemiseen tapahtumaan, korkeakoulun järjestämiin kielitieteen päiviin. Esitelmien pitäjinä oli myös yhdistyksen edustusta: Heljä Kauhanen, Jaakko Salminen ja Pirjo-Liisa Vatanen. Korkeakoulun tukea oli mukana kirjallisuuden opetuksen seminaarissa elokuussa 1979. Tasokkaiden luennoitsijoiden päivä toi paikalle 65 opettajaa, tosin osamotiivina tapahtuman VESO-korvaavuus.

Teatterikontaktit

Joensuun kaupunginteatterin ja koulun yhteistyössä yhdistyksellä oli myös kannatteleva rooli. Esimerkiksi marraskuussa 1974 kaupunginteatterin ohjaaja Timo Ojala esitteli äidinkielenopettajille ajatuksiaan koulun ja teatterin lähentämisestä. Näitä ideoita otettiin tietysti onkeen, yhteisymmärryksessä kun oltiin.

Jo aikaisemmin äidinkielenopettajat olivat pyytäneet ja saaneet: yksi opettaja koulustaan kävi katsomassa jonkin näytelmän arvioidakseen sen perillemenoan nuorison ajatusmaailmaan. Oppikoululaisethan toivat pääsylippurahat kotoaan, joten haluttiin rahoille kannustavaa vastinetta. Vapaakatsojina pääsivät niin oppilaat kuin opettajatkin kenraaliharjoituksiin Ossi Räikän ohjaaja-aikana 60-luvun lopulla.

Entäs Jouko Turkan neljän vuoden kausi? Paitsi että koululaiset saivat silloin, vuoden 1970 molemmin puolin, seurata näytelmäharjoituksia, he saivat kuulla näytteitä ohjaajan aggressiivisten voimasanojen varastosta. Tämä aiheutti opettajille kahtalaista oloa, varsinkin kun Turkka erään opettajien keskustelutilaisuuden alkaessa tuiskahti, että "Täällähän on pelkkiä akkoja!" Mutta hienojen toteutusten harjoituksia saatiin nähdä, esimerkiksi Se tavallinen tarina ja Hyvästi, Mansikki -produktioiden. Turkka kävi puolestaan ilmeisesti mielellään kouluissa vieraillemassa.

Peruskoulun startatessa 1974 kunnalliset rahahanat olivat auki kohtuullisessa määrin. Niinpä useimmat kunnat kustansivat vuosittain ala- ja yläasteelaisten teatterissa käynnin. Täysin tyytyväisiä ei silti oltu: "Äidinkielenopettajien mielipide pitäisi ottaa huomioon valittaessa oppilaille esitettävää näytelmää. Ratkaisua ei pidä perustaa pelkästään taloudellisiin seikkoihin." Tällainen oli asiakohta 1. koululautakunnille ja kaupunginteatterin teatterisihteerille syksyllä 1978 osoitetussa kirjelmässä. Koska toiset olivat näytelmäasiassa tasa-arvoisempia kuin toiset, liittyi toivomuksen suunnitteluun jälkihuomaus, että "Tätä kirjelmää ei pidä lähettää Normaalikoululle, koska siellä ovat äidinkielen opettajat saaneet aina itse valita oppilaille esitettävän näytelmän". Mitä taas opettajat keskenään ajattelivat mennä katsomaan, oli demokraattisen valinnan tulos, mutta siitä tuonnempana.

Teatterikoulutusta

Opettajille tarkoitettua koulutusta oli mm. päivän mittainen teatteriseminaari (1975), jota varten yhdistys oli saanut taidetoimikunnan apurahan; päivän vetäjänä oli mm. Anna-Liisa Alanko. - Maaseudun sivistysliitto oli järjestäjäkumppanina Niittylahden opistossa pidetyllä näytelmänohjauskurssilla (1977). Tämä viikonlopputapahtuma sai osallistujilta runsaasti kiitosta.

Suhteet lehdistöön

Äidinkielenopettajien ja mediakentän ns. kontaktipinta laajenee jatkuvasti. Sanomalehdethän lähestyvät kouluja suoraan, mutta myös yhdistyksen kokoontumisissa on pohdiskeltu lehtiasioita alan väen kanssa. Mainittakoon marraskuussa 1979 järjestetty opettajien ja lehdistön neuvottelupäivä, jossa tutustuttiin Karjalaisen lehtitaloon (Torikatu 33), lehtorin ja oppikirjantekijän Kirsti Mäkisen kokemuksiin kyseisten tahojen yhteistyöstä sekä paikallisten lehtien johtoon. Kaikki tämä ynnä iltapala innostivat 50:tä opettajaa.

Aikakauslehdistä mm. Anna lähetti toimittajansa Helsingistä samana vuonna illanviettoon Pohjois-Karjalaan. Äidinkielenopettajayleisö oli naisvaltainen.

Suhteet radioon

Kun Yleisradio oli nykyistä vahvempi kulttuurivaikuttaja, osallistuttiin sen toimintaan näin - tästä kertoo vuoden 1972 – 73 toimintakertomus: " - - työkokouksessa kuunneltiin nauhalta Yleisradion äidinkielenopettajille järjestämää jatkokoulutusohjelmaa, arvioitiin eri ohjelmia ja lähetettiin arviointitulokset ohjelmatoimikunnan puheenjohtajalle."

Yhteistyötä oli myös alueradion kanssa. Syksyllä 1976 näistä kontakteista teki suunnitelman kolmen hengen työryhmä (Martta Hytönen, Liisa Hyvönen ja Seppo Knuutinen).

Televisio ja elokuvat

Radion aseman syrjäyttäjä tulee dokumentoidusti yhdistyksen toimintakenttään joulukuussa 1977, jolloin "kertoivat silloiset auskultantit Tarja Huotari ja Tauno Hirvonen elokuvien ja erityisesti TV-elokuvien käsittelystä peruskoulun äidinkielen tunneilla. Saimme myös monistusmateriaalia ja kirjavihjeitä."

Jäsenkirje kutsui helmikuussa 1979 äidinkielenopettajia joukkoviihdeseminaariin, jonka järjestivät läänin kouluosasto ja taidetoimikunta (kukin maksoi yhden osallistujan kulut). Elokuva koulussa – yksi päivän aihe - oli jo selviö, ja koululaisten lukemisharrastuksesta - toinen aihe – oli vielä runsaasti huomioita.

Koulujärjestelmän muutos

1970-luvun tärkein asia koulumaailmassa oli muutos rinnakkaiskoulujärjestelmästä peruskouluun - yhtenäiskouluksi sitä alkuaavailuissa nimitettiin. Opettajien työkuvioiden piirtyivät SIVA-koulutus, VESO-päivät ja kouluissakin vierailevat lääninkouluttajat sekä Heinolan-kurssit.

Yhdistyksen osuus oli joskus olla linkkinä kouluttajien ja koulutettavien välillä. Kesällä 1973, vuotta ennen peruskouluun siirtymistä, Joensuun korkeakoulu järjesti kurssin, jonka teemana oli integroiminen ja eriyttäminen. Kurssin johtajaa, ylitarkastaja Terttu Tupalaa, emännöi yhdistyksen puolesta Marja Knuutinen. Tutustuttiin pohjoiskarjalaisiin maisemiin Tuupovaaran-retkellä; käsityömyymälässä äidinkielenopetuksen grand lady tarkasteli supikkaita ja ostikin ne. Länsisuomalaiselle susirajan erikoisuudet olivat sen verran uusia, että hän illemmalla kertoi tyytyväisenä hankkineensa "sultsinat, jotka olivat oikein mukavat jalassa".

Lisäselvityksiä eriyttämisen periaatteesta kävi toukokuussa 1977 antamassa silloinen didaktiikan lehtori Riitta Uosukainen. Kokemuksiahan jo oli, ja peruskouluun pulmineen oli jokseenkin totuttu.

Koska pulmia ilmeni myös opetustuntimäärien ja palkkauksen alueella, yhdistys kävi osaltaan käsiksi ongelmiin. Lukuvuonna 1976 – 77 kartoitettiin peruskoulun äidinkielenopettajien tuntijärjestelyt ja virkojen perustamisessa tai perustamattomuudessa ilmenneet epäkohdat ja tehtiin aloite OAJ:lle. Siis ainakin yritettiin kohentaa äidinkielen ja sen opettajien asemaa.

Lukion muuttuminen

Lukiota odotti syvämuokkaus: kurssimuotoisuuden tulo ja sen myötä lukuvuoden rytmitys yleisimmin toteutettuun kuusijaksojärjestelmään. Väittely äidinkielen kurssien määrästä ja osittain sisällöstäkin tempasi monet pyörteisiinsä. Sanomalehtien yleisönosastoissa käytiin polemiikkia entisen yhdeksän lukioviikkotunnin leikkaamisesta kahdeksaksi kurssiksi. Arvoisa Kansanedustaja –kirje, päivätty 22.4. 1980, lähti paikallisyhdistyksen nimissä maakuntamme valituksille perustelemaan, miksi heidän toivottiin pitävän yhdeksän kurssin puolta. Syy ei siis ollut ainakaan yhdistyksessämme, kun eduskunta päätti uuteen lukiolakiin kahdeksan.

Lukion opetussuunnitelman alkuvaiheessa, vuonna 1977, yhdistyksen jäsenet saivat ilmaista kannanottojaan lausuntoon Lukion opetussuunnitelmatoimikunnan äidinkielen osamietinnöstä. Täkäläisen lausunnon laatijat olivat Martta Hytönen, Seppo Saine ja Tuula Viholainen, ja heidän työtään luonnehtii toimintakertomus "suurehkoksi". Jäsenistön huomiot opetussuunnitelmasta kääntyivät erinäisiin käytännön seikkoihin, vaikka kokonaisuus arvioitiin tarkoituksenmukaiseksi. Realistit huomauttivat kielenhuollon osuuden vähäisyydestä ja suunnitelman mukaisen lähdeaineiston hankkimisen fyysisestä mahdottomuudesta korpimailla. Kouluhallintoslangi-ilmausta ei käytetty, mutta tuttuahan tämä oli korkeammillakin portailla: " - esiintyi outoja, vaikeita sanoja, jotka tarkoittavatkin tuttuja käsitteitä. Ja ceterum censeona: "Luokkakoot on pienennettävä."

Kustantajat ja oppikirjat

Voisikohan niin peruskoulun kuin lukiouudistuksen vauhdittamasta oppikirjamainonnasta käyttää nykyepiteettiä "aggressiivinen"? Kohderyhmät kylläkin seurasivat esittelyjä kiitollisina ilmaisesta illallistarjoilusta. Itse asiassa yhdistyksemme Marjat, Knuutinen ja Kokkonen, olivat olleet aloitteellisia, ja ÄOL:n neuvottelukunnan kautta kustantajille oli mennyt ehdotus lähentyä opettajakuntaa. Koska tekijät olivat käytännössä testanneet kirjojensa aineistoa, esittelyt olivat samalla didaktiikan oppituokioita. Niinpä lähti yhdistyksemme sihteerin pöydältä jäsenkirjeinä kutsuja illanviettoihin.

Kustantajien, oppikirjojen ja tekijöiden yksilöinti jääköön tästä pois. Sen sijaan olkoon oppikirjarintamalla takautuma 1970-luvun alun politisoitumisen vasaranheilutukseen kirjallisuudenopetuksen laveassa pajassa. Esko Ervastian - Pertti Karkaman Suomen kirjallisuushistorian melko marxilainen linja keskustelutti 12 äidinkielenopettajaa huhtikuussa 1974. Minkä verran teosta lukioissa käytettiinkin ja mitä mieltä siitä oltiinkin, oppikirja ja kannanotot raivautuivat siis sivuun uudentyypisten kurssikirjojen vyöryn tieltä. Keskenään taas peruskoulun tulevia oppikirjoja yhdistykseläiset vertailivat ja arvostelivat vuoden 73 keväällä.

Virkistystoiminta

Yhdistyksen toiminnassa on keskeistä jäsenten tukeminen heidän työssään koulunuorison parissa. Mutta vaikka usein näkee opettajan silmissä tietynlaisen välähdyksen – tästä saa hyvää oppimateriaalia, tämä pitää kertoa oppilaille - tulkoon virkistäviä elämyksiä opetushenkilölle itselleenkin.

Teatterikäynneistä

Niinpä toivottiin teatteriretkiä. Kollegiaalisesti katsottiin Tukkijoella vuoden 1978 teatteriseminaarin yhteydessä. Muitakin muistikuvia opettajien teatteri-illoista on, mutta muualle tehtävien matkojen eväskassin oli sika tuhonnut ainakin kerran. "Kevätkauden (1974) ohjelmaan suunnitellusta teatterimatkasta Turkuun tai Ouluun ei tullut valmista", sihteeri puuskahtaa. Toteutunut retki on kirjattu vasta vuodelta 1980, jolloin päästiin Kuopioon asti katsomaan Kuningas Lear sekä tutustumaan taloon ja ohjaajan (Olli Tola) mietteisiin.

Kirjailijavierailuja

Joviaalilla polvijärveläisellä kirjailijalla Seppo Lappalaisella oli ikään kuin suoria terveisiä kotiseutunsa ihmisiltä, kun hän kertoi kirjailijantyöstään (kokouksessa 7.11.75). Nuorisokirjailija Lasse Raustela alusti nuortenkirjoista, niin muiden kuin omistaankin (23.11.77). Ja jälleen Pohjois-Karjalan ihmisten ja luonnon kuvaajaa edusti Eeva Tikka muisteluineen ja diakuvineen - tämä vierailu yhdistyksen kevätkokouksessa (17.4.78) ei ollut Tikan viimeinen. Keskustelutuokio kirjailijan kanssa voi tarjota opettajalle itselleen enemmän kuin opettaja pystyy milloinkaan kirjailijan ajatuksia oppilaalleen välittämään.

Yhteiskuntaan orientoitumista

Yhdistyksen pyrkimysten teemaan "orientoituminen yhteiskuntaan" käy edelleen tuumailu oman kokemuspiirin laajentamisesta. Syyspuolella 1975 oltiin Joensuun kaupungintalossa tutustumassa kunnallishallintoon "kyläpäällikkö" Aaro Heikkilän johdolla. Silloinen sihteerimme surkutteli vähäistä osallistumista – monet jäivät kaupungin loistavaa kestitystä paitsi. Seuraavana keväällä oli alueellisesti laajempaa orientoitumista eli käyntikohteena Maakuntaliitto, jonka työkenttää esitteli toiminnanjohtaja Osmo Kuivalainen.

Kun alkuvuosikymmeninä ajateltiin mahdollisimman monipuolisia perehtymiskäyntejä, törmättiin käytännön ongelmaan: useat tuotantolaitokset toimivat päiväsaikaan kuten opetuspalvelujenkin laitokset. Schaumannilla oli ilta- ja yövuorot, ja vanerinvalmistukseen päästiinkin tutustumaan pimeänä joulukuun iltana (1972). Tehdaskäynneillä on usein niin, tälläkin oli, että kiinnostuneisuus kasvaa käveltyjen satametrinen myötä.

Sääntöjen muuttaminen

Yhdistyksen toiminta sujui alkuperäisten sääntöjen mukaan yhdeksän vuotta. Selvät pykälät, ei niitä ylimääräisessä vuosikokouksessa 17.4.1978 käytännön tarvetta enempiä muutettu. Hallitus oli luonnollisesti tehnyt kokousta varten sääntömuutosehdotuksen: toiminta-alue vaihdettiin Pohjois-Karjalan läänistä Pohjois-Karjalan OAJ:n piirin alueeksi; tätä kohtaa ei sittemmin tarvinnut ottaa huomioon läänin lakkautuessa. Toinen, käytäntöön vaikuttava määritelmäkohta oli lukuvuoden mukaisen toimikauden vaihtaminen kalenterivuosi-kaudeksi, ja sääntöjen 7. pykälä määrää kaksi vuosikokousta toimikautta kohti.

Toimintavilkkauden arviointia

Vaikka kaikki jäsenten toiveet eivät 1970-luvulla toteutuneetkaan, yleensä oltiin iloisia äidinkielenopettajien omasta paikallisfoorumista. Joensuu-keskeisyyttä koetettiin välillä tasoittaa, mutta käytäntö oli vahvempi sanelija kuin hyvät pyrkimykset. Varsinkin koulunuudistusasiat saivat väkeä liikkeelle Kiteeltä ja Valtimolta asti kohti maakunnan keskusta.

Vuosikymmenen loppua kohden ote kerran herpaantuu. Vuoden 1977 – 78 toimintakertomuksessa 52 jäsenen osallistumisvilkkautta ei kiitetä. Tehtiin kysely, millainen toiminta innostaisi jäseniä eniten. Myös luokanopettajat toivotettiin tervetulleiksi yhdistykseen uutta aktiivisuutta tuomaan Kahdeksan hengen lisäksi onkin nähtävissä seuraavalla toimikaudella; osallistumisen suurempi taajuus ilahdutti varmaan kaikki jäseniä. Seuraavanakin vuonna saadaan osallistumisarvosanaksi tyydyttävä.

IRMA HEINO

TAUNO HIRVONEN:

1980 - 1990-luvun toimintaa

1980-luvun alussa toiminnan johtoon asettui Aino Kuittinen. Hänen aikanaan toiminta säilyi entisillä linjoilla, vaikkakin jäsenistö osoitti ajoittain aktiivisempaa otetta.

Koulutus

Koulutus on aina ollut yhdistyksessämme keskeisellä sijalla. Yhdistys on pyrkinyt tarjoamaan jäsenilleen tasokkaita koulutustilaisuuksia, vaikka niiden kustannukset ovatkin olleet yhdistyksen taloudelle rasite. Kustannusten minimoimiseksi koulutusta on pyritty järjestämään yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Joskus kouluttajat ovat

tehneet silkkaa hyväntekeväisyyttä, kuten esimerkiksi professori Alpo Räisänen, joka kävi lokakuussa 1986 luennoimassa Kalle Päätalon kielestä.

Yhdistys on pyrkinyt seuraamaan uusimpia didaktisia virtauksia. Niinpä samana vuonna Irma Lonka ja Sirkka Ruokokoski pitivät meille kahden päivän kesäkurssin prosessikirjoittamisesta. Samaa henkeä edustaa saman vuoden marraskuussa järjestetty kirjoittamisen opettamisen kurssi, lääninhallituksen avustuksella toteutettu tekstilähtöisen kirjoittamisen kurssi, joka oli suunnattu ennen kaikkea lukion opettajille, koska ylioppilaskoe uudistui vuonna 1991. Lisäksi yhdistys on tarjonnut jäsenilleen mind map -kurssia, videonin, elokuvan ja televisio-ohjelmien kurssia, viestintäkasvatuksen kurssia ja juhlaohjelmien suunnittelukurssia.

Pohjois-Savon äidinkielenopettajat ovat järjestäneet koko 1990-luvun tilaisuuksia, joista he ovat käyttäneet nimeä Kulttuurit Ellit ja joissa he ovat käsitelleet lähinnä kirjallisuutta. Ellien mallin mukaan myös yhdistyksemme järjesti Kirjallisen kamarin, myöhemmin Kulttuurikamarin, jossa on käsitelty ajankohtaisia aiheita. Ensimmäinen tällainen tilaisuus pidettiin 10.9. 1992. Myöhemmin näissä tilaisuuksissa on käsitelty mm. pedagogista kielioppia, josta luennoi dosentti Irja Alho, ulkomaalaisen luokalle asettamia ongelmia, suomen kielen opettamista ulkomaalaisille, pragmatiikkaa (Pirkko Muikku-Werner), teosta Kilpikonna ja olkimarsalkka (Tuula-Liina Varis) ja Katri Savolaisen liseniaattityötä.

1990-luvun uudistuksia opetuksessa oli draama. Ensimmäisen draamakurssin veti Irma Salmivaara Niinivaaran yläasteella. Myöhemmin yhdistyksemme järjesti yhteistyössä Pohjois-Karjalan opiston kanssa kolme Niittylahden-kurssia, joilla jatkettiin draaman ja näytelmän ohjaamisen harjoittelua. Monet jäsenistämme innostuivat asiasta niin, että suorittivat draaman approbatur-arvosanan juuri Niittylahdessa.

Kustantajat ovat olleet aktiivisia oppikirjojensa markkinointityössä koko 1980 - 1990-luvun. Tosin ne eivät ole aina hoitaneet kutsua yhdistyksen kautta, ellei yhdistys ole ollut aloitteellinen. Kustantajien järjestämässä tilaisuuksissa osallistujamäärät ovat aina olleet huomattavan suuret ja tilaisuudet ovat olleet mitä antoisimpia koulutuspaikkoja, kun kirjantekijät ovat esitelleet kirjojensa pedagogista taustajattelu.

Yhdistys on aina pyrkinyt pitämään valtakunnallisen keskustelun tasalla. Valtakunnalliset teemat on otettu esille sekä yleisissä kokouksissa että koulustilaisuuksissa.

Äidinkielen opetus on muuttunut 1980 - 1990-luvulla nimenomaan lukiossa. Keväällä 1982 yhdistyksemme koulutti jäseniä erityisesti siihen, että lukion oppimäärät kurssitetaan (vuonna 1984). Kymmenen vuotta myöhemmin uudistusta jatkettiin siten, että siirryttiin kurssimuotoisesta lukiosta luokattomaan lukioon. Uudistuksen yhteydessä myös tuntijakoa ja opetussuunnitelmia tarkistettiin sekä yläasteella että lukiossa. Asiasta käytiin vilkasta, ajoittain kärkevääkin keskustelua, koska uudistus johti siihen, että aiemmasta kahdeksasta pakollisesta kurssista siirryttiin kuuteen pakolliseen, kahteen syventävään ja koulukohtaisesti sovittaviin soveltaviin kursseihin. Useimmat uskoivat aluksi - heidän mukanaan myös silloinen äidinkielenopettaja-opetusministeri - että oppilaat valitsevat automaattisesti kaikki

tarjottavat kurssit. Myöhemmin huomattiin, että niin ei käynyt. Uudistus merkitsi sitä, että äidinkielenopettajien tuntimäärät putosivat.

Yhdistys keskusteli myös oppiaineen nimenmuutoksen tarpeellisuudesta. Pohdittiin, voitaisiinko oppiaineen nimeä vaihtamalla saada lapsipuolen asemassa olevalle kirjallisuudelle lisää arvostusta.

1990-luvun huolista keskeisimpiä on ollut ehdotus kokonaispalkkaukseen ja kokonaistyöaikaan siirtymisestä. Ehdotus ei ole saanut kaikkien äidinkielenopettajien kannatusta, koska on pelätty, että se johtaa opetusvelvollisuuden nostamiseen. Tätä kirjoitettaessa uudistus on vielä täysin ratkaisematta.

Toiminta sidosryhmien kanssa

Yhdistyksemme tärkeimpiä sidosryhmiä ovat sanomalehti Karjalainen, kirjailijayhdistys Ukri ja kaupunginkirjasto sekä läänin kouluosasto, joiden kanssa olemme järjestäneet yhteisiä tilaisuuksia: nuorisokirjatapahtuman Kimmelissä huhtikuussa 1984, journalistisen iltapäivän KARJALAISESSA lokakuussa 1987 sekä itsenäisyyden juhluvuoden kirjoituskilpailun vuonna 1992. Lisäksi olemme käyneet tutustumassa Karjalaisen uuteen Noljakan-painotaloon sekä pitäneet kokouksen Pohjois-Karjalan liiton tiloissa vuonna 1994.

Kirjasto on äidinkielen opettajan tuki, mutta myös äidinkielenopettajat ovat tukeneet kirjastoa niin hyvinä kuin vaikeinakin aikoina. Kirjan 500-vuotisjuhluvuonna Pohjois-Karjalan äidinkielenopettajat vetosivat kaupungin johtoon uuden, ajanmukaisen kirjastotalon rakentamiseksi kaupunkiin. Julkistamassaan kirjelmässä (14.11.1988) he muistuttivat, että "henkinen köyhyys on myös aineellista köyhyyttä".

- Kirjasto valmistui vuonna 1994.

1990-luvulla kunnallistaloutta rasitti pahoin lama. Se näkyi myös siten, että kirjastolaitosta pyrittiin supistamaan. Vaarassa ovat olleet sivukirjastot ja kirjastoauto. Vuonna 1994 yhdistyksemme vetosi kaupungin päättäjiin, että kirjastoautoa ei lakkautettaisi, ja vuonna 1997 yritettiin vaikuttaa siihen, että Niinivaaran kirjasto ja Karsikon kirjasto saisivat jatkaa toimintaansa.

Julkisuutta yhdistyksemme on saanut muutoinkin toiminnastaan silloin tällöin. Vuonna 1990 järjestimme yhdessä silloisen Jokiradion kanssa ohjelman nimeltä Runoraati, jossa Anna-Liisa Alangon johtama lausujaryhmä esitti runoja ja Kontiolahden ja Joensuun Keskustan yläasteiden oppilaat arvostelivat niitä. Myös valtakunnallisten julkaisujen toimittaminen on vaikuttanut yhdistyksemme imagoon: ylioppilasvalikoimien toimittamisessa ovat olleet mukana mm. Seppo Knuutinen ja Heljä Kauhanen ja valtakunnallisten preliminääriotsikoiden laadinnassa Seppo Knuutinen, Tauno Hirvonen ja Martta Hytönen.

Sidosryhmiimme kuuluvat myös lähialueiden sisaryhdistykset. Olemme harjoittaneet tietoista koulutusyhteistyötä Itä-Suomen yhdistysten kesken aina, kun olemme siihen

pystyneet. Teatteriretket Kuopioon ja Savonlinnaan ovat toistuneet vuosittain, ja olemme jopa tehneet ikimuistoisen Viron-matkankin yhdessä Pohjois-Savon kollegoiden kanssa (1995). Matkasta on jäänyt erityisesti mieleen picnic Aino Kallaksen kesäpaikassa Hiidenmaan Kassarissa.

Maininnan arvoisia yhteyksiä on pidetty myös Viroon ja Karjalaan, vaikkakin nämä yhteydet on hoidettu lähinnä yhdistyksen yksityisten jäsenten kautta.

1990-luvun alussa vapautui Viro ja alkoi ponnistella kohti länsimaista elintaso. Viron äidinkielen opetuksen hyväksi keräsimme yhdistyksen piiristä käytettyjä mekaanisia kirjoituskoneita ja toimitimme ne Viron opettajille. Itsenäistymisen jälkeen Viro on elpynyt nopeasti ja selviää nykyään ilman meidän apuamme.

Sen sijaan Karjala on edelleen Venäjän takamaata ja kaipaa tukeamme. Yhdistyksemme on yhdessä OAJ:n Pohjois-Karjalan piirin kanssa toimittanut apua erityisesti Pitkäänrantaan, Pitkänrannan piirin suomen kielen opetuksen tarpeisiin. Kirjoituskoneet olivat tarpeen sielläkin, samoin kirjat, liidut, kirjoituspaperit, tussit jne. Kirjoituskoneita Pitkänrannan opettajille kulki myös Kuopion evankelisluterilaisen seurakunnan välityksellä; muut tarvikkeet toimitimme itse OAJ:n kanssa tekemällämme matkalla. Tosin Venäjän tulli aikoi rahastaa avustuserästämme 1500 markkaa, mutta pitkien ja kiusallisten neuvottelujen jälkeen summa jäi Pitkänrannan koulutoimiston maksettavaksi. Yhdistyksestämme olivat matkalla mukana Irma Riekkinen ja Tauno Hirvonen.

Talvipäivät 1985

Kalevalan ilmestymisen 150-vuotisjuhlan kunniaksi yhdistyksemme järjesti ÄOL:n talvipäivät 19.1. - 20.1. 1985. Päivät pidettiin ravintola Kimmelissä.

Ohjelmatoimikunnan puheenjohtajana toimi Pirjo-Liisa Vatanen. Talvipäivistä muodostui todellinen juhla. Esitelmöitsijöinä olivat mm. kansliapäällikkö Jaakko Numminen, professorit Heikki Kirkinen ja Hannes Sihvo sekä tutkija Seppo Knuuttila ja kirjailija Simo Hämäläinen. Talvipäivien ohjelmaan kuului Joensuun kaupunginteatterin esitys Larin Paraske, joka herätti osallistujissa vilpittöntä ihastusta. Talvipäiviin osallistui kaikkiaan 220 maksanutta ÄOL:n jäsentä.

Taisteleva yhdistys

Keväällä 1993 yhdistyksemme joutui ottamaan voimakkaasti kantaa YTL:n erään sensoriparin työskentelyyn: pari oli romahduttanut Joensuun seudun lukioiden äidinkielen arvosanoja.

Yhdistyksemme kirjoitti Karjalaiseen mielipidetekstin, jossa allekirjoittajat vaativat sensorien koulutuksen tehostamista ja erityisesti aineistokokeen arvostelukriteereiden täsmentämistä sekä sitä, että sensorien koulutukseen voisivat osallistua myös riviopettajien edustajat. Toimittaja Tuula Rantonen kirjoitti yhdistyksen kannanottoa tukevan uutisen ja kolumnin. Asiasta käyty keskustelu johti siihen, että ÄOL otti hallituksessaan asian esille ja YTL:n äidinkielen jaos järjesti liiton lukioryhmän kanssa yhteisiä tapaamisia ja neuvotteluja ylioppilaskokeesta.

Loppusanat

Tätä kirjoitettaessa vietämme jälleen Kalevalan juhluvuotta ja sen kunniaksi järjestämme ÄOL:n talvipäivät. Vieraaksemme on tulossa yli sata äidinkielenopettajaa.

Kokoavasti voidaan arvioida, että yhdistyksemme toiminta on ollut vireää, vaikka jäsenten osallistumisaktiivisuudessa on ollut ajoittain paljonkin toivomisen varaa - ilmeisesti ammattimme imee meistä voimat, ettemme jaksakaan enää vapaa-aikana pohtia työasioita. Toisaalta mukana olevat ovat saaneet yhdistyksen piiristä tukea omalle työlleen.

Toiminta on ollut pääasiassa hallitusten varassa ja keskittynyt Joensuuhun. Kauempana asuvista vain kiteeläiset ja kontiolahtelaiset ovat jaksaneet aktiivisesti olla mukana hallituksissa. Leimallista on ollut myös se, että peruskoulun ja lukion ulkopuolelta hallitukseen ei aina ole saatu edustusta, mikä on selvä miinus. Hallituspaikat on onnistuttu aina täyttämään jokseenkin vaivattomasti, mutta johtotehtäviin - puheenjohtajiksi, sihteereiksi ja taloudenhoitajiksi - jäseniämme on jouduttu joskus suostuttelemaan.

Liiton hallituksessa ja neuvottelukunnassa yhdistyksellämme on ollut aina edustus.

Hallituksessa jäsenistämme ovat olleet Pirjo-Liisa Vatanen (1980-luvun alkupuolella) ja Tauno Hirvonen (1990-luvun alkupuolen). Neuvottelukunnassa yhdistystämme on yleensä edustanut puheenjohtaja. 1980 - 1990-luvulla Helsingin-matkoja saivat Marja Knuutinen, Pirjo-Liisa Vatanen (toimi myös neuvottelukunnan puheenjohtajana), Aino Kuittinen, Tauno Hirvonen, Irma Riekkinen, Liisa Juurikainen ja Airi Syri.

Yhdistyksessämme on ollut pitkäaikaisia toimihenkilöitä. Heistä mainittakoon erityisesti Aino Kuittinen, joka toimi yhdistyksen johdossa kymmenisen vuotta, Irma Riekkinen samoin.

Tauno Hirvonen oli hallituksessa - taloudenhoitajana ja sihteerinä - viisitoista vuotta. Heljä Kauhanen ja Seppo Knuutinen olivat yli kymmenen vuotta tilintarkastajina.

Kun nyt yhdistyksemme aloittaa toimintansa neljännen vuosikymmenen, voimme katsoa tyytyväisinä menneisiin vuosiin ja luottaa siihen, että, yhdistyksemme elää ja voi hyvin vielä euron aikanakin.

Liite

YHDISTYKSEN HALLITUKSEN JÄSENET.

Järjestys: puheenjohtaja, sihteeri, taloudenhoitaja, muut jäsenet

1969 - 72

Veli Kuivalainen, Liisa Hyvönen, Pentti Ala-Nissilä, Paavo Brandt, Irma Noponen,
Eira Raappana,

varalla Seppo Knuutinen, Mirja Kontkanen

1973 - 74

Martta Hytönen, Irja Airaksinen, Leena Tarkiainen, Eino Tanskanen, Pentti
Myllymäki, Maire Tsutsunen

1975

Martta Hytönen, Irja Airaksinen, Leena Tarkiainen, Pentti Myllymäki, Eino
Tanskanen, Maire Tsutsunen

1976 - 77

Eino Tanskanen, Piia Vatanen, Sanna Leppä, Liisa Heino, Heljä Kauhanen, Aino
Kuittinen

1978 - 79

Aino Kuittinen, Maija Leinonen, Leena Tarkiainen, Taru Kettunen, Martta Hytönen,
Tuula Viholainen

1980 - 81

Marja Knuutinen, Marja Kokkonen, Tauno Hirvonen, Aino Kuittinen, Taru Kettunen,
Eero Mäkelä, Pekka Rautamaa

1982

Marja Knuutinen, Marja Kokkonen, Tauno Hirvonen, Kristiina Fasoulas, Liisa
Juurikainen, Piia Vatanen

1983 - 84

Aino Kuittinen, Kristiina Fasoulas, Tauno Hirvonen, Liisa Juurikainen, Eero Mäkelä,
Piia Vatanen

1985 - 86

Aino Kuittinen, Annele Alasoini, Tauno Hirvonen, Irma Riekkinen, Marjatta
Jeskanen

1987. -88

Aino Kuittinen, Annele Alasoini, Tauno Hirvonen, Tuula Ranta, Marjatta
Jeskanen, Irma Riekkinen

1988. - 90

Aino Kuittinen, Annele Alasoini, Tauno Hirvonen, Irma Riekkinen, Marjatta
Jeskanen, Liisa Juurikainen

1991

Aino Kuittinen, Irma Riekkinen, Tauno Hirvonen, Annele Alasoini, Liisa Juurikainen

1992 - 93

Irma Riekkinen, Tauno Hirvonen, Marjatta Kaarakka, Mirja Valtonen, Liisa
Juurikaine, Annele Alasoini

1994

Irma Riekkinen, Tauno Hirvonen, Marjatta Kaarakka, Taru Kettunen, Annele
Alasoini, Mirja Valtonen

1995

Irma Riekkinen, Tauno Hirvonen, Marjatta Kaarakka, Taru Kettunen, Mirja Valtonen,
Pirjo Tanskanen

1996

Irma Riekkinen, Tauno Hirvonen, Pirjo Tanskanen, Hilikka Nyman, Rauni Toivanen,
Rauni Kolehmainen

1997 – 98

Rauni Kolehmainen, Airi Syri, Pirjo Tanskanen, Rauni Toivanen, Seija Sirainen,
Hilikka Nyman